

GIÁ BÁN

ĐƠN-VỊ	ĐƠN-VỊ
Hộp năm 1939	1.00
Sáu tháng 1.00	0.50
Ba tháng 0.50	0.25

Hoa báo phải trả tiền trước.
Thu và chuyển gửi cho B. TRẦN-THUẬN-PHUẬN. - 41 Hàng Càng, Hà Nội, Việt Nam, xin chuyển ngay trước.

TIẾNG-DÂN

CHUYÊN-TOÀN
BỘ-CHỨC
HUYỀN-THỐC-KHANG
TRẦN-THUẬN-PHUẬN

La Voix du Peuple
HỘI-THA XUẤT-BẢN HAI KỶ: THỨ TƯ VÀ THỨ BẢY

BẮC-QUÁN
Số 41, Hàng Càng, Hà Nội
Điện-Thuyết: 411, 412, 413
Cable: H. 1000

Lời nói cần đem
ra thì hành được
言之必可行也
(Không-cờ)

KHÔNG THẺ BÒ QUA

Đối với một vài câu nói có quan hệ của mấy quan nghị ở giữa Hội-đồng

Học theo chính thể đại nghị ở xã vận minh mà xã ta đi ra các hội đồng, như hội đồng quản hạt, cảnh nông, thường mới và tư phòng hay dân biểu v. v. đến 9 chính phủ là muốn hiểu rõ chân chính dân ý, đưa là quyền hạn hẹp hơn Dân viện Trung Kỳ là mà đã chiếm một bộ phận trong các hội đồng dân cử (corps élus) như làm bằng đã treo trước cửa Viện, ai cũng công nhận là cơ quan đã đạo đại dân ý.

« Dân ý » là nói cái tên vậy, chứ đại ý là nói của dân thường, là cái dân xa gần, chính phủ cũng vậy, nên cần phải chọn người, mà người được chọn sang vào cơ quan ấy tức là mấy ông dân biểu mà thông gọi là quan nghị. Thế là lời nói của quan nghị có quan hệ đến dân chúng, mà quan hệ nhất là lời nói giữa hội đồng.

trình sự ở đó thì ai mà không dám giải quyết, thành ra Viện hàn, nên chúng ta phải cho là sai.

Không những vậy mà thời, lại còn mán thuẫn là khác. Mán thuẫn thế nào? thì đại diện vận bề mặt, ông có chỉ trích mấy đấng quan hệ trong cuộc cải cách dân quyền, mà tự ông không ra lại có xin công bố, đến đại tố 9 toàn từ chức, thì ông Nghị trưởng không phải là người không có quan hệ trách nhiệm. Sao cần nói kia, ông lại muốn cho Viện tránh trách nhiệm? Ấy là ông tự mán thuẫn với ông.

2) Câu nói của ông Trần bá Vinh — Ông Trần bá Vinh làm dân biểu từ năm 1926 đến nay, lại có làm thư ký Viện; gần đây làm chủ tờ báo Sao-Mai, thường bàn đến việc Viện. Kĩ dân biểu Trung Kỳ mà đứng về bên kia phải bình hoa dựa cột, thì có lẽ ai cũng công nhận ông Vinh là người giỏi nói nhất.

Giữa hội đồng, người nào nói hay thì thành thông thạo ra những tiếng «oia», «marcies» cũng vậy, không ai để mắt đến mà còn tha thứ là khác, vì cái là dân cử vậy, là tính chung của loài người, còn trích làm gì.

Đến như những người đi vi dân vi nước mà nói, cũng nói nhiều, tất là phần đóng phải đi, mà có lẽ chính phủ — dân tự quyền làm, không nên theo lời nói giữa dân tại mái đóng người ấy. Vì thế mà đại hội nghị dân biểu vừa rồi, có một đại từ nói của mấy quan nghị, dân chúng ta không thể bỏ qua:

Kỹ hội năm nay, có lẽ ông cũng chiếm giải nhất trong phái «nội nhữ». Bình tâm mà xét, về mặt hương lợi lộc hại, ông nói có nhiều đấng quan hệ, song có một điều là cho công chúng không phục là chỉ trích có nhân (chậm chạp Nghị trưởng) mà trong những lời nói nhiều của ông, có một câu khiến cho dân chúng ngạc nhiên.

Kính ngạc vì câu nói đó là như thế mà xuất tự miệng ông Trần bá Vinh là một người rất giỏi nói với việc D'U viện.

Câu ấy là: «nhân dân ai cũng ăn muối, xin gần thuế muối vào thuế đinh nữa...»

1) Viện có ông nghị trưởng, trước hết hãy trích câu nói của ông nghị trưởng Hà Đăng.

Ông Hà Đăng là người có học thức lịch duyệt, đã làm dân biểu mấy khóa, năm trên đã được cử làm tư vấn, năm nay lại được tái cử, tất là tư cách của ông có chỗ để cho công chúng tin tưởng, nếu không thì dân có lẽ phải thông số kia. Nay xem một lời nói ông nói trước hội đồng, nói là mà 9 nghị, có vẻ can ngăn, không phải như lời nói lập bắp, mới nói với chúng được bài báo như ai. Song có một câu nói, chúng ta phải cho là sai lầm về thiện can đảm về phần chịu trách nhiệm.

Ấy là câu nói về vấn đề học chữ Hán mà ông nói:

«Chúng ta hãy đưa ý kiến cho bộ Giáo dục làm tài liệu mà không nên giải quyết, vì nếu sau có kết quả không tốt, lại đổ cho Viện; như việc lương giáo sư lời thôi, bộ Giáo dục đổ cho Viện xin...»

Câu nói lạ đời làm sao! Nhà nước sẽ đi đời ra nhiều món thuế, cốt phần tích món nào theo mán ý, như ai buôn hàng chịu thuế món nào, ai đến gọi thì chịu thuế món nào v. v. Nay theo lời ông nói, gần thuế muối vào thuế đinh, vì cái là ai cũng ăn muối, vậy thì ai cũng ăn cơm, có lẽ thuế thuế người không phải ruộng chịu thuế đinh thuế hay sao? Người đi làm xâu cũng đóng ăn lương như các quan, vì làm xâu cũng là làm việc nhà nước kia mà!

3) Câu nói của ông Võ đình Thụy — Ông Thụy mới ra làm dân biểu năm ngoái, đã được báo chí đi dự Đại Hội đồng Kinh tế Tài chính Đông dương, đã tỏ công chúng có lòng tin cậy nơi ông. Ông với ông Phan văn Giáo ra làm công việc thế nào, về không nói cho Viện biết, ấy là chỗ sơ suất của ông, mà vì chỗ sơ suất ấy nên Viện không có ông đi dự Đại hội đồng như năm ngoái, đến ông có ra công khảo cứu mấy vấn đề quan hệ: nước mắm, thủy lợi, kiểm lâm và thuốc lá, làm tài liệu để dự đại hội.

Đã ra gánh một việc công, nên là công của mình (mình không nhận công) mà lu thì cái thì 9 nghị cũng phải chịu trách nhiệm, chứ không phải là cái của Viện; như việc lương giáo sư lời thôi, bộ Giáo dục đổ cho Viện xin...»

Đã ra gánh một việc công, nên là công của mình (mình không nhận công) mà lu thì cái thì 9 nghị cũng phải chịu trách nhiệm, chứ không phải là cái của Viện; như việc lương giáo sư lời thôi, bộ Giáo dục đổ cho Viện xin...»

Tuy vậy, kỹ hội dân biểu vừa rồi, ông có nói nhiều, nhất là chỉ trích công việc giáo dục, chúng ta phải nhận là lời chính đáng. Tuy đối với chuyện dân mua rượu, ông có nói: «Tổ không từ nhà nước có 9 nghị, thì dân chúng tôi muốn biết chủ ý hay 9 nghị? Có cái nói: vì nữ nhà nước nên có câu nói đến công như vậy. Thời là

CHUYỆN ĐỜI

Chưa nên cười tên Minh

Trước kia Tổng dân có đảng nhiều chuyện «phản đối người lấy tên» của tên Minh. Mới rồi ở đó thành Hải, lại thấy Minh xuất hiện, bỗng gọi mấy nhà mà toàn là nhà ông cả, rồi bị tóm cổ.

Nhưng chuyện trước gọi không khác của Minh, ai cũng cho là lời lương gọi với mình, người gọi vậy không làm được. Mà nghe Minh bị tóm, nhiều người cũng cho là đáng cười.

Gọi người lấy tên, bị đi đờ ra thì phải tội, đến 9 nghị, nhưng phải biết cách gọi của Minh cũng công phu lắm, chứ phải thờ mớ đó:

Trước hết muốn nói xong tên của ai, phải nghĩ đã mưu mẹo, biết mình biết người, phải thông trước gia thế người ấy thế nào, nên đợi mình vào địa vị nào: Vào nhà Giáp thì xưng mình là vợ vợ ở Tây, ở nhà Lý thì xưng mình bạn với quan hội lý, người thư ký văn phòng, vì nhà Lý này chuyên quan; đợi loại cái ngôn xảo như thế mới gần mà khiến cho người ta mắc, tin theo lời mình mà chịu đưa ra, cũng thấy thế làm mới được, không phải là lời lương gọi với mình 9 nghị, trên đời này, nào chỉ tên Minh.

Một lần làm quốc sự vào nam ra bắc, tự chúng là tên nhân vật đi vận động việc này việc nọ, xong được đảng nào đi coi hát, vào xem bình thường!

Phải biết chính kiến chương trình vi dân vi nước lên để tranh cãi với hội đồng quan nghị, rồi thừa dịp mà phân mỗi lợi riêng.

Cho đến trong bọn gọi thế vị mà bóc lột dân chúng, đảng từ báo bài vận mệnh kế quốc gia đi kiếm tiền thì phải gọi thế vị vi dân vi nước lên để tranh cãi với hội đồng quan nghị, rồi thừa dịp mà phân mỗi lợi riêng.

Đến ở nghiệp là chuyện tên Minh gọi, nghe vậy, hoặc có nhiều kẻ ghét mà không ai thương, không ai tin. Đến những lời người kể sau đó lại có làm người hâm mộ và ca tụng nữa mới là nguy cho.

Vậy chúng ta có thể nói: Trên đời có làm cuộc gọi 9 nghị to hơn chuyện gọi của tên Minh.

QUANH CHUYỆN

Vua Xiêm thời vị

Cái tin vua Xiêm thời vị, đầu tiên từ sự quân Anh ở Băng-côe truyền ra. Ngự phòng văn-dịch của vua Xiêm ở Khố-loan-Lai (Là ở vua Xiêm) có tuyên cáo với Mỹ liên xô không nhận tin ấy, nói Xiêm hoàng không bằng lòng cho điều hành luật mới, phần đối điều đương sáng bản chiếu thay cho điều chiếu bản đầu, sự ấy thì có, song không đến là nguyên nhân làm cho vua Xiêm bị... Còn bên chính phủ Xiêm cũng chưa nhận được từ chính thức thời vị của Xiêm hoàng. Vậy mà ở Luân đôn quốc dân điện (28-10-34) có đăng tờ văn cáo chính thức tuyên xưng rằng: Bộ hạ giữ cái ngại trông, không bỏ lịch gì việc nước, nên sớm thôi ngôi để nhường chỗ cho kẻ hiền triết. Thông tấn Arip cũng có tin nội chính Xiêm có chịu biến động...

Tin thời vị kia, đầu là do sự quân Anh truyền ra, đầu là văn độc Xiêm hoàng không nhận, song theo lời văn cáo của King Arip, có thể biến chính cuộc nước Xiêm sau này, biến tương thế nào: đức vua do lịch lâu ngày ở Âu - châu, tất không cảm chính quyền nữa mà chính quyền ấy sẽ do quốc hội chính phủ làm chủ.

Trong tờ văn cáo ấy lại có nói: «Bộ hạ với chính phủ không đồng ý kiến, có đem điều tranh cãi ấy mà từ với công ý quốc dân, cũng không phương pháp gì mà duy trì được lòng quốc dân ủng hộ, có quyền tuyên cáo ngài trông kia cũng vậy».

Nay xét chỗ tranh cãi ấy là nhân chính phủ ban hành một hình luật mới: thì sau từ tội đồng sáng bản mà không thêm điều như trước, lại phải chỉ cái quyền nhân dân chính quyền với quốc vương (nghĩa là vua có quyền đặc xá mà không có quyền san sát, để từ ra nước Xiêm ngày nay là nước quân chủ lập hiến, không phải tới để mà người tin như đi xem xi né mà hay coi hát, chỉ có tay mà thôi. Mà như nói tự tự thì chính của nói của ông đã không tự tự rồi kia. Còn báo ông Nghị trưởng không nghĩ đó thì ông đang đứng đi dẹp như họ dẹp đám hát, hay là nên ai bảo từng người đứng nơi đứng cái?

Đối với kỹ hội đồng năm nay, có mấy đấng mới kể trên, xin bàn qua mấy lời, còn việc thường là, xin nhường cho công chúng phán đoán.

Thứ-Tự-Dân

Trung Nhật xung đột

Báo-khinh, 19 nov. — Có tin rằng các quan chức Nhật gửi một lá thư tới cho các quan chức Trung Hoa ở Tachabar, yêu cầu rút quân ra ngoài những miền chung quanh Tuyen-an, ở phía Nam Dolosor. Lại có tin khác nhận được tin kỹ và số, thêm rằng quân đội Trung Hoa đã được lệnh chuyển về với quốc Nhật, không cho vượt qua khỏi biên giới Jebou (hạt) và Tachabar. Hai bên đã dẹp chiến.

Vấn đề biên giới Nhật tuyên bố không biết là tới hạn thế nào, và các cuộc xung đột thì chỉ là việc làm thường để phân rõ biên giới.

Chuông-mai

hãy gác lại, đến câu nói: «Ông Viện trưởng phải coi ngó trong Viện cho có trật tự chứ không phải ngồi đó mà thôi».

Câu nói này thật không khác gì thầy đội police bảo lên tinh gác, nghe nó bắt lịch sự làm sao!

Nghị trưởng là nơi nhem để bàn cãi; ở xã vận minh, có khi đến xung đột, đến đập bàn đập ghế nữa, không phải tới để mà người tin như đi xem xi né mà hay coi hát, chỉ có tay mà thôi. Mà như nói tự tự thì chính của nói của ông đã không tự tự rồi kia. Còn báo ông Nghị trưởng không nghĩ đó thì ông đang đứng đi dẹp như họ dẹp đám hát, hay là nên ai bảo từng người đứng nơi đứng cái?

Đối với kỹ hội đồng năm nay, có mấy đấng mới kể trên, xin bàn qua mấy lời, còn việc thường là, xin nhường cho công chúng phán đoán.

Thứ-Tự-Dân

Trất sức về rượu lậu

Mới đây ở tỉnh Quảng-nam có trái nói về việc bắt rượu

« Khi trong tộc có người buôn rượu lậu thì tộc biểu, lý trưởng và hương kiểm phải bị liên can... »

Đều sức này ai nghe cũng rùng mình, vì:

1) Người trong một tộc thường ở xa ở gần, đi làm ăn xa làng cách xóm thì tộc biểu làm sao mà rõ được hành tung của họ?

2) Lý trưởng mào lo việc quan và sự thuế, còn thì giờ đâu mà lo việc ấy?

3) Hương kiểm làm việc không lương, phải đi làm ăn nuôi vợ con, chẳng lẽ họ đi tìm xé bả công, theo chửi từng người dân được.

Nhân chính phương đóng, bắt tội người không bắt đến vợ con 9 A 不孝, nhưng theo cái lệnh trên thì một người phạm mà liên lụy đến cả làng, cả họ!

Đã người chết của hao về trận bão ở Hà-tĩnh

Máo Thanh-Nghệ-Tĩnh có đăng bản thống kê làm thời của quan Công sứ tỉnh Hà-tĩnh về số người chết và của hao như dưới:

1 - 55 người chết và số mất tích:

Hương xã 78 người chết, 11 người mất tích	Hương xã 34	13
Đức thọ 25	3	
Cao lộc 28		
Nghi xuân 8	3	
Thạch hà 25		
Cao lộc 13		
Kỳ an 1		

Ngôi 9 thành phố 2 người chết.

Tổng cộng là 210 người chết và 30 người mất tích.

2 - 55 người chết và số mất tích:

Hương xã 3.500 nhà bị nước cuốn đi	Hương xã 3.000 nhà bị trôi hay sai bãi	2.000 nhà hư hỏng
------------------------------------	--	-------------------

Đức thọ 213 nhà sai bãi, 181 nhà hư hỏng
Cao lộc 194 nhà sai bãi, 699 nhà hư hỏng.
Nghi xuân 170 nhà hư hỏng.
Thạch hà 150
Cao lộc 935
Kỳ an 373
Thành phố 60

Tổng cộng 6.908 số nhà bị nước cuốn hay sai bãi và 4.376 số nhà bị hư hỏng thiệt hại.

3 - 55 người chết và số mất tích:

Hương xã 775 trâu bò và số gà vịt	Cao lộc 549	
Hương xã 462		
Đức thọ 215		
Cao lộc 203		
Nghi xuân 5		

4 - Hoa mùa bị thiệt hại:

Hương xã số mất tích	9/10
Hương xã	8/10
Đức thọ	8/10
Cao lộc	8/10
Cao lộc huyện khác mất	4 đến 5/10

5 - Tiền của bị mất:

Nhà nước đã bị mất 5.000 đã phát chẩn cho dân đói và hiện đã gửi về Hương-xã 1500 tờ bạc, các phủ huyện khác 600 tờ, 5 tờ hoa mùa và 10 tờ muối.

Đư luận trong Nam đối với một câu nói của ông Nguyễn Phan Long

Kỹ hội đồng Quân hạt trong Nam, về chuyện trường học, ông Nguyễn Phan Long có tuyên ngôn giữa hội đồng: «trường là là ở công việc, đư luận nổi lên công việc một cách rất táo bạo».

Câu nói ấy, xuất tự miệng kẻ khác thì không đáng kể và vô đạo, nhưng xuất tự miệng một người danh tiếng lâu nay, phần đáng xem làm người sao sáng như ông Long thì chỉ trích là phải.

Đối với câu nói trên, đầu tiên còn có 9 nghị, nghĩ rằng không lẽ ông Long có câu nói ấy; trước hết thấy báo Công-định công kích và có đi hỏi ý kiến các ông chủ trường tư, rồi thấy báo Saigon cũng chỉ trích, kỹ giả cũng chưa tin. Sau thấy báo Đuốc-nhà-Nam trả lời mới rõ nguyên nhân: cái nguyên nhân chính là ông Long có giận một người giáo sư trong đám trường tư kia, nên khi giận lại nói câu trả lời ngược đó ra.

Câu nói kỹ đầu sao cũng ghi một vết không tốt trong nghị trường. Ông Long học tây nhiều mà quen các: «Colere est mauvalis conseil» hay sao? H. H.

Lòng từ thiện ít có của 1 bà đầm

Nghe tin báo từ 9 nghị, nghĩ rằng không lẽ ông Long có câu nói ấy; trước hết thấy báo Công-định công kích và có đi hỏi ý kiến các ông chủ trường tư, rồi thấy báo Saigon cũng chỉ trích, kỹ giả cũng chưa tin. Sau thấy báo Đuốc-nhà-Nam trả lời mới rõ nguyên nhân: cái nguyên nhân chính là ông Long có giận một người giáo sư trong đám trường tư kia, nên khi giận lại nói câu trả lời ngược đó ra.

THƠ TÍN

Cùng ông Hoài trần Từ Quảng Ngãi

Ông nói kỹ trước có gọi cái thơ nội chuyện bắt rượu những bản «áo không tiếp được».

VIỆC THẺ-GIỚI

Về độ quyền đầu hòa Mãn châu

Hoa-chính-đầu, 19 nov. — Ngày 14 nov, ông Saito, Đại sứ Nhật, sau một cuộc đàm phán với ông Hall, tuyên bố rằng chính phủ Nhật không thể làm trung gian trong cuộc đàm phán hòa bình về việc lập độc quyền đầu hòa Mãn châu. Lời nói độc quyền ấy không phạm đến hiệp ước nào hết, vì Mỹ có thể dự vào công ty đầu hòa ở Mãn châu, hoặc dự thì mua cổ phần ở hòa Nam-Mãn.

Ngày 19 nov, Hall sau một cuộc đàm phán với ông Saito, ông Saito lại tuyên bố rằng có lẽ Nhật buộc phải làm trung gian trong cuộc đàm phán hòa Mãn Kỳ.

Cuộc điều đình về hải quân ở Luân đôn

Cuộc đàm phán này, Nhật nhất quyết đòi bộ 15, 20, 30, Mỹ lại nhất định không chịu, thành ra Nhật Mỹ đối lập. Theo tin ngày 17 nov, thì công vấn đề eo như vậy, và người ta đã đưa phương pháp đối phó trong khi Nhật không theo hiệp ước nào.

Ông Norman Davis đã khởi một hội nghị ở nước Anh, Mỹ, Pháp, Ý, của Nhật tại đây ý muốn dự tại đây, không dự tại thời. Ý kiến kỹ này được hoan nghênh. Có tin chính phủ Đông kinh đã định ngày không tham gia Hội đồng về Hải quân nữa, say mai sẽ công bố.

Thái độ Đức

Berlin, 18 nov. — Chúng ta không nên lầm lẫn do giữa thế giới này, mà làm cái báo trên quả đất, ty là lời tuyên bố của viên Cố vấn Berger trước thành niên quốc xã nhóm tại Cologne. Viên kỹ lại nói rằng: «đời bây giờ muốn công thì phải chiến đấu, mà chiến đấu có nghĩa là...»

(Xem qua trang 3 cột 3)

VĂN-VĂN

Thâm kịch về nạn lụt vừa rồi

Lời của: Trần tự vừa rồi, ở Hà Tĩnh, nhà quê phủ Triệu phong Thái và Chấn, nước ngập nhà, bà mẹ chúng người anh và đứa trẻ gái đều chết cả, kiếp nạn một nhà đã chết cho (thảm kịch trận lụt) kỹ đầu đời là giương sao. Xin chép mấy câu đời như dưới:

Câu đối quan phủ khố mẹ và anh

Ba thu mưa gió, đổ rồi cảnh thưng,
nghĩ bấy giờ khó nỗi nhà, công khó nỗi
chủ nhà con, chán khác lòng vàng, giọt máu
khó chan con bữa học.

Ngân đặng núi sông, vật về miền cố quận,
đau đời đặng khó mà mẹ rồi khó mà anh,
mà là, một vầng đất trắng, bóng là khế
mới khôn non xanh.

Câu đối của anh em ông Trần đình Diệm diếu

Người đời kiếp cũ, dưới nạn Hồng vĩ
nỗi sông trên biển, tình giang nỗi, tình
chấn quân, lại tình tình phật bực bề, một
trận đồng rừ, dĩc 6c đất dặng nghe
từng tiếng.

Quan khách đường xa, trong thành Triệu
rủi gặp nhà tai nạn, chủ mẹ con, chủ anh
em, thêm chỗ tội đời hậu họ, muốn rằng
nước chảy, đau lòng đến thăm hỏi «chủ
đàn».

Câu đối của người bạn diếu, M. V.

Trời say quật nhĩ; đảo thế khế bố tài
mộ đã mất anh em nó một cơn, theo chế
cổn sông, giận ngàn sông kinh ghi đối cần.

Quan cách xa xa, công tư đánh khế
vực nước mang tai, anh lại gặp cơn nhữn
nạn, trông với mây trắng, đầu ngành
từng que thân trời cao.

(3 câu nguyên chủ Hán và dịch lại)

